

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

פרשת ויצא
ט' כסלו
חג הגאולה י' כסלו
גליון ט' (תר"ז)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש המוסד הינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טרוי עוועניו

ה' תהא שנת: פלאות ככל

שנת הצד"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמשים ושתים לבריאה

בי"ה

פרשת ויצא

ט' - י' כסלו

היי תהא שנת נפלאות בכל מכל כל בינה בה בהם
שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

תוכן הענינים

שיחות

- 5 . . . . . עתידין בתי כנסיות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל.
7 . . . . . בתי כנסיות - מקדש מעט . . . . .
8 . . . . . מצוות בטלות לע"ל - צדיקים במיתתם נקראים חיים
11 . . . . . א נשיא איז איינער . . . . .
12 . . . . . אליעזר: שדכן או שליח . . . . .
15 . . . . . בענין מקדש מעט זה בית רבינו שבבל . . . . .

לקוטי שיחות

- 17 . . . . . כ"ד פסוקים אברהם יצחק ויעקב . . . . .
20 . . . . . בענין היאך נשא יעקב ב' אחיות . . . . .
21 . . . . . תוך כדי דיבור בגיטין וקידושין . . . . .

פשוטו של מקרא

- 22 . . . . . הערה בפרש"י פרשתנו . . . . .

רמב"ם

- 25 . . . . . הלשכות שבצפון העזרה והדרומה . . . . .

נגלה

- 27 . . . . . ברכה על תפוח בליל ר"ה (גליון) . . . . .

שונות

29	גודל השמש . . . . .
33	קוני ההשתטחות . . . . .
33	תורה בלא יראת שמים . . . . .
34	טבילת טמא מת . . . . .
34	הפטורות . . . . .

מספר פאקסימיליא לשלוח הערות: 953-9720 (718)

ש י ח ו ת

עתידין בתי כנסיות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

≈ ר"מ בישיבה ≈

בקונטרס בענין "מקדש מעט זה בית רבינו שבבבל" (בסעי' ג') כתב וז"ל: המעלה המיוחדת ב"מקדש מעט" ד"בית רבינו" נמשכת גם (וביתר שאת ויתר עוז) "כשהן עתידין להגאל", שאז (כחמשך הסוגיא) "עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל": השראת השכינה בכל מקום שגלו ישראל ע"י "המקדש מעט" ש"בארצות אשר באו שם" (מעין ודוגמת השראת השכינה במקדש שבירושלים) אינה אלא בזמן הגלות, אבל לאחר ש"עתידין להגאל", "תחזור גילוי שכינה לירושלים ולא תשאר שם במקום שגלו ישראל כבר" (חדא"ג מהרש"א שם), היינו, שלא תהי השראת השכינה **בהמקום בחוץ לארץ** שעליו עמד ה"מקדש מעט", כיון שה"מקדש מעט" יעקר ממקום זה ויקבע בארץ ישראל, במקדש הגדול שבירושלים, ולכן "אמרו במדרש לעתיד לבוא יהי ביהמ"ק גדול כירושלים שבעוה"ז .. לפי שבירושלים הבנוי לעתיד יהי חוברה לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי כנסיות שהיו בעוה"ז" (חדא"ג מהרש"א שם), עכ"ל. ובהערה 25 (על מ"ש שלא תהי השראת השכינה **בהמקום בחוץ לארץ**) כתב וז"ל: ולכן, "בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשוין", "כשחרב.. מהני התנאי.. לאותן שבבבל שהרי לעת בא גואל במהרה בימינו תפקע קדושתן" (תוד"ה בתי כנסיות מגילה כח, רע"ב).

ויש להעיר בזה במ"ש במג"א (או"ח סי' קנ"א ס"ק ט"ו) שהקשה על התוס' הנ"ל דאיך אפ"ל דבתי כנסיות שבבבל לע"ל תפקע קדושתן, הלא אמרינן דעתידין בתי כנסיות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל! ואין לתרץ דדוקא הבנין יקבע בא"י, אבל **הקרקע** תשאר בחו"ל, דהא יליף ק"ו מתבור וכרמל (ומה תבור וכרמל שלא באו אלא לפי שעה ללמוד תורה בעת מ"ת נקבעים בא"י, בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין ומרביצין בהן תורה עאכו"כ עיי"ש) והתם הרי **הקרקע** נקבע בארץ ישראל! (היינו דאם היינו

אומרים דהקרקע נשאר בחו"ל, לא קשה על התוסי, כיון שהתנאי הוא להשתמש בהקרקע, ולזה הוכיח המג"א דגם הקרקע יוקבע בא"י, וא"כ איך כתבו התוסי דלע"ל יופקע קדושתו? ותירץ המג"א דהתוסי קאי בחורבנו, דכיון שנחרבו קודם ביאת הגואל, לא יקבעו בא"י וצ"ע, עכ"ד המג"א, וכן הביא שם לתרץ בסי פתח עינים בשם מהר"א פליף עי"ש.

היוצא מזה דסב"ל להמג"א דגם הקרקע של בתי כנסיות יוקבעו בא"י, וזה אינו כפי המבואר לעיל בהשיחה שלא תהי השראת השכינה בהמקום בחוץ לארץ שעליו עמד ה"מקדש מעט" כיון שה"מקדש מעט" יעקר ממקום זה ויקבע בארץ ישראל במקדש הגדול שבירושלים.

מיהו על תירוצו של המג"א כבר הקשה בקרבן נתנאל שם (פ"ד סי' ה' אות ד') וכן בנתיב חיים בשו"ע שם דאף שביהכ"ס כבר נחרב מ"מ ניחוש שמא יבנה קודם ביאת הגואל, וכדאמר עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש ויתנו לב לבנותה וכו'? ותירצו דלא קאמר אלא שיקבעו בא"י דהיינו הקרקע, אבל לא יהי להם קדושת ביהכ"ס, רק קדושת ארץ ישראל עי"ש, אבל מהלשון "עתידין כל בתי כנסיות וכו'" לא משמע כדבריהם, אלא דבתי כנסיות עצמם יוקבעו בארץ ישראל, ועיי גם באליה רבה שם מ"ש, ומה שהקשה עליו בסי יד דוד שם.

ובשו"ת חתם סופר (או"ח סי' ל') וכן בח"י חת"ס (החדש מגילה שם) תירץ קושיית המג"א דבאמת רק הבתי כנסיות עצמם יוקבעו בא"י, ולא הקרקע, ולא קשה מה שהקשה המג"א מתבור וכרמל ששם הקרקע יוקבע בא"י, כי הרי תבור וכרמל נדלדלו ונעקרו ממקומם לקבל את התורה, ולכן נקבע קרקע שלהם בא"י, ומזה יש ללמוד לעצים ואבנים שבבנין ביהכ"ס וביהמ"ד שגם הם נדלדלו ממקומם ונשקעו בבנין ביהכ"ס שיוקבעו בא"י, אבל קרקע עולם שנבנה עליו ביהכ"ס שלא נטלטל ונדלדל ממקומו ליכא ק"ו מתבור וכרמל, ולכן שפיר נפקע קדושתו, ועד"ז תירץ שם בסי מור וקציעה דרק הבנין יוקבע בא"י ולא הקרקע, דומיא לתבור וכרמל שהם גבוהים מהקרקע כמו הבנין עי"ש.

ולפי"ז מובן בפשטות שהשיחה קאי לפי שיטה זו, ובמילא אי"ש בפשטות דברי התוסי, וזהו מה שצויין בהערה לתוסי זה, כיון דעפ"י"ז לא קשה קושיית המג"א. וראה עוד בענין זה בשיחת ש"פ

ויצא י' כסלו תשמ"ט בהערה 99, ובהערות וביאורים גליון ת"ע ס"ב.

ובהאי ענינא אכתי יל"ע, דלפי מ"ש התוס' דבבתי כנסיות של א"י לא מהני בהן תנאי כיון דגם לע"ל לא יופקע קדושתן, דלכאורה לפי המבואר בהשיחה דבתי כנסיות שבחו"ל יוקבעו **במקדש הגדול** שבירושלים וכמ"ש בחדא"ג מהרש"א, א"כ למה יגרעו בתי כנסיות שבא"י לע"ל, שהם ישארו במקומם לעולם (דלכן לא מהני בהם תנאי) ולא יצטרפו ג"כ לביהמ"ק?

ואף דגם אז יצטרכו לבתי כנסיות בא"י להתפלל, אף שיקריבו קרבנות התמידין בכל יום, וכמ"ש בסי' מחזיק ברכה ס"י מ"ח דגם בזמן בית שני שהיו מקריבין קרבנות התמידין כו' היו מתפללין ג"פ בכל יום כדאיתא בהדיא בסוכה נג"א, מ"מ אכתי צ"ב דלכאורה סו"ס ה"ז חסרון אצלם לגבי בתי כנסיות של חו"ל שאינם נקבעים בביהמ"ק, ויל"ע.

בתי כנסיות — מקדש מעט

(ב) במ"ש בהשיחה שם דעפ"יז ניתוסף עוד יותר בגודל המעלה ד"מקדש מעט" דכיון ש"בירושלים הבנוי לעתיד יהי חוברה לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי כנסיות שהיו בעוה"ז, "נמצא עתה בגלות .. בית הכנסת הרי הוא **מקום המקדש גופי' דלעתיד**"

יש להעיר בזה במ"ש השל"ה (עניני תפלה מסכת תמיד דף רנ"א ע"א) שכתב לפרש מאמר רז"ל בברכות ח"א, אמרו לו ר' יוחנן איכא סבי בבבל, תמה ואמר למען ירבו ימיכם על האדמה כתיב, אבל בחו"ל לא, כיון דאמרי ליה דמקדמי ומחשכי בני מדרשא אמר היינו דאחני להו וכו', ולכאורה איך מתורץ קושיית ר' יוחנן מן הקרא דלעיל דכתיב על האדמה? אמנם עפ"י אגדת רז"ל דעתידין בתי כנסיות ליקבע בא"י אי"כ שפיר הוה על האדמה, עתו"ד. וכוונתו בפשטות דכיון שהם עתידין ליקבע בא"י הרי הם כאילו כבר נקבעו שם על הקרקע של א"י, ובמילא שפיר ה"ז "על האדמה" ולכן האריכו ימים, ועי' גם מהרש"א שם בחדא"ג שכ"כ, ובסי' אסיפת זקנים שם בשם ברכת שמואל, וזהו כהמבואר כאן דכיון דביהכ"ס יהי מחובר לביהמ"ק, נמצא דגם עתה הרי הוא כבר מקום המקדש גופי'. וראה גם בסי' מכתבי תורה

להאדמו"ר רא"מ מגור זצ"ל (מכתב קל"ט) דבערכין דף כ"ט מבואר שקרקעות חו"ל המה כמו מטלטלי אי"י (לענין דין חרמין שאינו נוהג בזה"ז בקרקעות, אבל נוהג בקרקעות חו"ל שדינן כמטלטלין), וכתב דע"ד הלצה יש לפרש עפ"י מה שאמרו רז"ל עתידין בתי ישראל בחו"ל להקבע ולהתטלטל לא"י, לכן הי"ז כמו מטלטלין גם עכשיו.

מצוות בטלות לע"ל - צדיקים במיתתם נקראים חיים

ג) בגליון דש"פ וירא (ע" 5 והלאה) כתב הרב י"ד שי קלויזנער לתרץ הקושיא (בנוגע להמבואר בקונטרס הלכות של תושבע"פ שאינן בטלים לעולם) דמכיון דצדיקים קמים מיד בתחילת ימות המשיח, ואז עדיין יש ציווי על המצוות, אי"כ איך פסקינן דבגד שאבד בו כלאים מותר לעשות בו תכריכין למת משום דמצוות בטלות לע"ל, הלא אולי הוא מן הצדיקים הקמים מיד בתקופה הא' כמו אהרן כו' וכשקם מיד יש לו חיוב מצוות? ותירץ בארוכה דבאמת אהרן ושאר הצדיקים הקמים מיד אצלם יהי זה כבר כמו בתקופה הב' שלא יהי אצלם בגדר ציווי להאדם, דכיון שמת נעשה חפשי (למעליותא) מן המצוות, ויהי רק בגדר "מציאות המצוה" (ולפיכך ליכא בהם איסור כלאים) משא"כ שאר רוב אנשים שנמצאים בתקופה הא', המצוות אצלם יהי בגדר "ציווי להאדם" ולא "מציאות המצוה" עיי"ש בארוכה בדבריו הנחמדים.

ואם כנים הדברים, אולי אפ"ל דזהו גם כוונת הספר חסידים מ"ש בכתובות קג,א דמבואר שם דרבינו הקדוש אחר פטירתו הי מוציא בני ביתו בקידוש, וביאר בזה בספר חסידים (סי' תתשכ"ט) וז"ל: ורבינו הקודש הי נראה בבגדים חמודות שהי לובש בשבת ולא בתכריכין להודיע שעדיין הי בתוקפו ופוטר את הרבים ידי חובתו בקידוש היום, ולא כשאר המתים שהם חפשי מן המצוות כי אם כחי בבגדים כמו שהי לובש בחייו, והצדיקים נקראים חיים אפילו במיתתם ופוטר בקידוש בני הבית עכ"ל, ועיי"ש בברית עולם ובמקור חסד ולקו"ש ח"יב ע" 511 ובהערה 59. ועי' גם בשו"ת ציץ אליעזר ח"יז סי' ו',

ובגליון תקצ"ה ע" 5 הקשיתי מכאן על פ"י הקובץ שיעורים (ח"יב סי' כט) דמצוות בטלות לע"ל היינו שאנשים אלו שיקומו בתחיית המתים יהיו פטורים מן המצוות דכן גז"ה"כ דלמתים חפשי

דכיון שמת נעשה פטור מן המצוות, אף אחייכ כשקם, אבל בהעולם מציע באלו החיים כל הזמן לא יהי שום שינוי בחיוב המצוות עיניי, דאיך אפייל כן והרי מס' חסידים מבואר דצדיקים גם אחר פטירתם שבאים לעוה"ז חייבים במצוות, דלכן היי אפשר לו לרבי להוציא ב"ב, ואייכ איך אפייל דכל אלו שיקומו בתחיית המתים גם צדיקים יהיו פטורים מן המצוות, עיניי בארוכה. מיהו לפי הנ"ל אולי אפשר לומר דצדיקים לאחר פטירתם יש להם הענין שהם חפשיים מן המצוות למעליותא דמעתי כשהם באים לעוה"ז יש להם "מציאות המצוה" דאצלם היי כבר כמו בתקופה הב' שהם בגדר שאייצ לשום ציווי, ואף דמציאות המצוה שייך רק בעוה"ז לאיש חי, הנה לזה אמרין דצדיקים במיתתם קרויים חיים וכאילו הם בחיים עדיין, ורק כאשר הם בעולם העליון לא שייך להם מציאות המצוה מצד המקום, כי לא נאמרו המצוות בעולם העליון, אבל בירדם לעוה"ז יש להם קיום מצוות, כיון שהוא חי (וראה בגליוני השי"ס שם להגרייע) משאייכ באינו צדיק דנחשב למת אפילו אם יורד כאן בעוה"ז לא שייך אצלו קיום מצוות כיון דאינו חי, אלא דבצדיקים בטל ענין הציווי שבמצוה, דאייצ לזה, ואצלם היי מיד כבר כמו בתקופה השנייה (אבל ראה לשון הגרע"א בגליון השי"ס כתובות שם). דאי נימא כן אי"ש למה מותר לקבור מת בכלאים משום דמצוות בטלות כו', כי ממי"נ אם הוא צדיק הרי כשיקום אין עליו שום ציווי, ואם אינו צדיק הרי יקום בתקופה השנייה ואז במילא לא יהי ציווי, וגם אי"ש דאיך היי רבי יכול להוציא ב"ב לאחר פטירתו, כיון דאצלו היי זה עכ"פ מציאות של מצוה.

וי"ל דהטעם דכל מי שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים ידי"ח (רי"ה כ"ט, א) משום דכיון שאינו מחוייב בדבר אי"ז חפצא דמצוה כלל, וכן אי"ז חפצא דברכה, ובמילא לא שייך שחבירו יצא בו מדין שומע כעונה או עונה אמון כו' כיון דאייכ חפצא דברכה כלל, אבל ברבינו הקדוש שכנ"ל היי "חפצא דמצוה" רק שלא היי צריך לציווי, שפיר היי יכול להוציא ב"ב בקידוש.

אלא שיש לפקפק בזה, דהנה איתא בברכת נדב, אריי אי"ר ארבעה צריכין להודות כו' אביי אמר וצריך לאודיי קמי עשרה כו' רב יהודא חלש ואתפח, על לגביה רב חנא בגדתאה ורבנן, אמרי ליה בריך רחמנא דיהבך ניהלן ולא יהבך לעפרא, אי"ל פטרתון יתי מלאודויי כו' והא איהו לא קא מודה, לא צריך דעני בתרייהו אמון. ולכאורה צריך ביאור דלמה היי צריך לענות

אמן דוקא, הרי בכל מקום אמרינן דשומע כעונה ואיי"צ לענות
אמן, ולמה כאן בעינן לעניית אמן דוקא, וביאר הטור (או"ח
סי' רי"ט) בשם הרא"ש דדוקא כשהמברך חייב בברכה זו אז יוצא
השומע בלא עניית אמן, אבל הכא כיון שהם לא היו חייבים
בברכה זו לכך הוצרך לענות אמן, ולא חשוב ברכה לבטלה כיון
שהם לא נתחייבו בה, שהם נתנו שבח והודאה למקום על הטובה
שמזמין להם עיי"ש.

ונתבאר בזה בסי' זכרון שמואל סי' י"ח וסי' י"ט (וראה גם
בסי' שעורים לזכר אבא מרי ז"ל ח"ב ע"י צ"ח) דבהא דכל מי
שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים יד"ח תרתי איתנניהו
ביה, חדא דכל מי שאינו מחוייב בדבר אי"צ חפצא דברכה כלל
ולכן אפילו בעונה אמן לא מהני, דאף דעונה אמן הי"ז כמברך
מ"מ כיון דלא הוה ברכה כלל אי"צ כעונה אמן אחר ברכה כלל,
ועוד דאפילו במקום שיש לו רשות לעשות הברכה ודין ברכה עלה,
מ"מ דינא הוא דלהוציא אחרים יד"ח בעינן שיחא **מחוייב בדבר**
וכל שאינו חייב בדבר אינו מוציא אחר יד"ח, אלא דבכה"ג מהני
בעונה אמן, והוא משום דבעונה אמן הי"ז כמברך בעצמו, ולכן
בברכת ההודאה אפילו כשאינו חייב בה, מ"מ כיון שיש לו רשות
לברך ולא הוי ברכה לבטלה ודין ברכה עלה, לכן שפיר יוצא
יד"ח בעונה אמן דחשיב כמברך, אבל באינו עונה אמן אינו יוצא
דכללא הוא דאם בפועל אינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים
יד"ח אפילו בגוונא דדין ברכה עלה עיי"ש בארוכה.

ולפי"ז נמצא דבדין זה דאם אינו מחוייב בדבר אינו מוציא
אחר יד"ח אי"צ רק משום דאי"כ חפצא דברכה דהרי שם הי"ז זה
חפצא דברכה אף שלא היו מחוייבים בדבר, מ"מ הי"ז צריך לענות
אמן דוקא, כי בדין שומע כעונה בעינן שהמברך הוא מחוייב
בפועל, ונמצא דאין לומר כהנ"ל דכיון שברבינו הקדוש הי"ז זה
חפצא דמצוה במילא הי"ז מספיק להוציא ב"ב [בלי עניית אמת]
כיון דבעינן שיחא **מחוייב בפועל** ולא משמע לומר דהי"ז מוציאם
רק אם ענו אמן.

אלא דאולי אפשר לומר דכיון דכאן הא שאינו מחוייב בדבר
אי"צ משום חסרון אצלו, אלא אדרבה זהו מצד תכלית השלימות
ותכלית המעלה וכמו בתקופה ה' וכמבואר בהקונטרס משום שהוא
מיוחד עם אלקות לא שייך לומר בזה ציווי עיי"ש, אי"כ אפ"ל
דבודאי באופן כזה אפשר להוציא אחר המחוייב בדבר, דאפ"ל דגם

- ויצא - ט' - י' כסלו - תהא שנת נפלאות בכל - 11

דין הב' דצי"ל מחוייב בפועל קשור גייכ עם החפצא דברכה, דכשאינו מחוייב אף שיש כאן חפצא דברכה מיימ אייז חשובה כייכ כמו במחוייב, ולכן בעינן לעניית אמון דוקא דהייז כמברך בעצמו, אבל כאן אייז שום חסרון כלל בעצם החפצא, ולכן יכול להוציאם, וראה הערות וביאורים גליון קמ"ב סי' א'.

≈≈≈≈≈

א נשיא איז איינער

הרכ מ.ח. גאלאמב
≈ תושב השכונה ≈

בשיחת ט"ו אלול תנשי"א דיבר כייק אדמו"ר שליטי"א בנוגע התחלת היסוד של ישיבת תומכי תמימים, שזה בא מכייק אדמו"ר הרייזיץ נייע עייי שהוא הציע הענין לפני כייק אביו אדמו"ר נייע שהיי אז הנשיא [הוא הכל], וסיים -"און דער נשיא איז דאך מער ניט ווי איינער כמדובר כמ"פ וכידוע אויך די סיפורי רבותינו נשיאינו בזה".

ולהעיר משיחת ש"פ ויצא ט' כסלו תשכ"ה,

"איך האב אמאל געפרעגט ביי כייק מו"ח אדמו"ר, ווי דער צייץ האט זיך געפירט אין א געוויסען ענין בחיי דעם מיטעלן רביין (כידוע אז דער מיטעלער רבי און דער צייץ האבן געהאט באזונדערע ענינים אין חסידות און באזונדערע דרכים אין עבודה), האט מיר דער רבי אויף דעם געענפערט:

וואס רעטסטו !! דעמאלט איז דאך דער מיטעלער רבי געווען דער נשיא און א נשיא איז איינער! -" הועתק מלקויש ח"ה ע' 373-374.

[ולהעיר מלשון חז"ל ברכות דף מ"ח ע"ב בסופו (וש"נ) "אין לכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא", וכן עד"ז "דבר אחד יר ולא שני דברים לדור (פרש"י וילך ל"א ז. סנהדרין ח).]

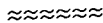
ולהעיר גם מתשובת ר' אברהם בן הרמב"ם (סי' ר"נ),
"ולענין שני ראשי גליות בדור אחד, לא עלה על דעת אדם, דהכי
קיימא לן דבר אחד בדור ולא שני דברים בדור". עכ"ל

אבל ראה בשיחת ליל ששי"ב ה'תשי"ב בסעודה (בתחלתו): "איך
האב אן ענין וועלכען איך האב געהערט פון הוד כ"ק אאמו"ר
הרה"ק פינף מאל, דער יסוד אויף דעם איז דער סיפור פון יאר
תקפ"ה. ווי עס איז ידוע איז פון יאר תקפ"ג געווען **בבחי'**
שני מלכים משתמשים בכתר אחד, נאר ווייל דער צמח צדק איז
געווען א חכם גדול איז ניט געווען קענטיק זיין **נשיאות**
בפרהסיא". - מועתק מסה"ש תשי"ב ע' 97.

ואפשר גם להעיר משיחת שבת מברכים ראש השנה תנשי"א (כ'
נצו"י תשי"ג) אודות תורת אדה"ז הידועה, ששמע במעזריטש,
בענין שבת מברכים שלפני ר"ה, שאין אנו מברכים אלא הקב"ה
בעצמו מברך וכו'.

ודייק כ"ק אדמו"ר שליט"א בזה שאמר כ"ק אדה"ז ששמע תורה
זה "בהיותו במעזריטש".

וביאר בזה שהו"ע התכללות המאור במאור"

אליעזר: שדכן או שליח

הרב יחזקאל לעבאוויק
≈ שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א ≈
≈ מאריסטאן ≈

בקונטרס שלח נא ביד תשלח הקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א על
התוס' בכתובות דף ז, ע"ב ד"ה שנאמר, דשם ס"ל דאליעזר הי'
שליח, והקושיא הלא אין עבד נעשה שליח, הנה מצאתי קושיא זו
בספר רביד הזהב ותירץ "דהאנשים אשר עם אליעזר מבי"ב של א"א
היו ג"כ שלוחים.

והנה יש לתרץ קושיא זו באופן אחר,

הוא דהנה לשון המחבר בסימן ל"ה וז"ל: הכל כשרים לשליחות קידושין חוץ... והעבד לפי שאינו בתורת קידושין ע"כ והקשה ע"ז בב"ש ס"ק י"ד וז"ל: ואינו יודע למה פסק כאן עבד פסול ובסי' קמ"א הביא דעת הפוסקים כשהוא שליח הולכה הוי ספק גט וכן הוא בקידושין כמ"ש בב"י שם ע"כ. וז"ל המחבר בסי' קמ"א סעי' ל"א וז"ל: ויש מי שאומר שאם העבד הוא שליח הולכה הוי ספק ע"כ ובב"י שם הוסיף וז"ל סוף ד"ה חוץ: וכן אם פשטה וקבלה קידושין חוששין לקידושין ע"כ והנה שיטה זו שעבד כשר להולכת גט ה"ה שיטת הר"י מיגאש בסוגיא דגיטין דף כ"ג, והסביר הר"ן טעם חילוק הולכה והבאה וז"ל בד"ה אמר וז"ל: ושניא קבלה מהולכה דשליח הולכה אינו אלא כשליח דעלמא, ובשליחות דעלמא איתנהו, אבל שליח קבלה, מכיון שהגיע גט לידו מגורשת, והוא אין לו יד לגירושין הואיל ואינו בתורת גיטין ע"כ וע"ש בדבריו בסמוך בד"ה גמ' שזה גם תלוי באם הגירסא בגמ' שם הוא "עכו"ם נמי לאו בר התירא הוא (או "לאו בני כריתות נינהו")- או "עכו"ם נמי לאו בר תורה הוא". ולפי"ז י"ל דתוסי אזיל בשיטת ר"י מיגאש.

והנה יש לחקור דאפי' את"ל דלא ה"י שליח, מ"מ ה"י יכול לקדשה מדין עבד כנעני כדאיתא בקידושין דף ז' ע"א וז"ל: הילך מנה והתקדשי לפלוני מקודשת מדין עבד כנעני, ע"כ לאו אע"ג דלא קא חסר ולא מידי קא קני נפשי, האי גברא נמי, אע"ג דלא קא חסר מידי קא קני לה להאי איתתא ע"כ. דבדין זה יש ב' שיטות כמובא בראשונים ובה"ע סי' כ"ט סעי' ה' וז"ל: "אמר לה הילך דינר שלי והתקדשי לפלוני ואותו פלוני עשאו שליח - או שלא עשאו שליח ואמר לה אותו פלוני התקדשי לי במנה שנתן לך פלוני" ע"כ. שלפי שיטה הב', שהיא שיטת הרמב"ם והרא"ש, ה"י אליעזר יכול לקדש רבקה אף אם ה"י פסול להולכת גט וקידושין.

ואיתא ע"ז בסי' גרש כרמל שלפי שיטת רש"י דשטר מתנה כתב לו וה"י הכל, כולל הנזם הצמידים, של יצחק, לא ה"י יכול לקדשה מדין ע"כ. והנראה כוונתו, דאם ה"י הנזם והצמידים של יצחק, לא ה"י יכול לקדשה בהם א"כ נאמר שה"י עושה זה שליחות יצחק, לתת הנזם כו' בתור קידושין ע"פ שליחות, אבל לדון בזה, דהנה ל' הראש בזה הוא וז"ל בסי' ו': הילך מנה קדשי לפלוני ועשאו פלוני שליח, אלא שנתן המנה משלו - שלא עשאו שליח וכו'. וכעין זה בל' המחבר הנ"ל. ומשמע

קצת מזה דזה "שנותן המנה משלוי" הייז רק לפי השיטות שהייה שליח המקדש, ולא באם אינו שלוחו, ואף דלי מהא דהאי שמעתתא הרמב"ם גופי לכאורה לא משמע הכי דהרי כתב "היז מקודשת אעי"פ שלא נתן לה המקדש כלום", דמשמע מלי זה שהדינר לא הי של המקדש, מ"מ יש מקום לבאר את זה שכוונתו " אעי"פ שלא נתן לה המקדש כלום" בשעת האמירה, ולעולם יתכן דהדינר כן היי של המקדש בשעה שאמר הילך מנה והתקדשי לפלוני, ושיעור דין זה לפי הרמב"ם ככה: לא מיביעא באם הדינר הוא של האומר הילך, שיש בזה החידוש שמוקדשת אעי"פ שהמקדש לא נתן לה כלום ממש אלא אפי' באם הדינר הי של המקדש, אמנם היות שבשעת אמירת הילך לא נתן לה הדינר בשליחות המקדש אלא סתם, עייכ נתינה זו לא יצרה חפצא של קידושין ולאחייכ כשאמר לה הרי את מקודשת לי בהנאה זו הבאה ליך דהיינו הדינר שלי שקיבלת מאיש פלוני, שלא בשליחותי - הייז מקודשת מדין עייכ וגם בציור זה יש חידוש של דין עייכ (דהנה מה שהביא כל המפרשים לפרש... כשהוא שלוחו - דאין המנה של המקדש, דאייכ מאי קמ"ל דין עייכ, ומה צורך יש בדין זה, היות שהייה כמו כל שליח דעלמא, ועייכ מוכרח לומר שהמנה של שליח) כי לולא דין עייכ יתכן שאינה מקודשת, אעי"פ שהדינר של המקדש כי בשעת אמירת הילך פשוט שאין בזה קידושין כני"ל, ואף גם כשהמקדש אומר לה אחייכ הרי את... בהנאה הבאה ליך מכבר, מהיכי תיתי שיש בזה קידושין, היות שעכשיו, בשעת אמירה זו, לא נותן לה כלום, ומה שקיבלה כבר מהפלוני הייז בתורת מתנה ותו לא, משאייכ דין עייכ מועיל שנוכל לצרף נתינת הפלוני ואמירתו הילך מנה והתקדשי לפלוני עם אמירת המקדש לאחייכ.

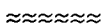
ולפי"ז שפיר יי"ל דקידשה אליעזר בתורת דין עייכ עם נזם וצימדים של יצחק, לפי שיטת הרמב"ם דאייצ להיות שלוחו.

ועפי"ז יובן כפל הלי בקרא "ויקח את רבקה ותהי לו לאשה" דהי יכול לקצר, ומה כפל הלשון דעי"פ שיטת הרמב"ם בדין מקדש מדין עייכ צריך המקדש לומר לאשה: "הרי את מקודשת לי בהנאה זו הבאנ ליך בגללי עייכ (הלי אישות פייה הכי"ב) ומשמע דאינה מקודשת אלא עד שיאמר זאת. ועייכ כפל הלי: ויקח את רבקה - מעשה הקידושין עיי אמירה זו, ותהי לו לאשה - מעשה הנישואין, וסמך למנהגנו לערוך חופה וקידושין במעמד אחד. ועפי"ז יובן גייכ: (א) איך מלאו לבו לקדשה קודם הסכם שלהם על השידוך, ואף להתפאר בזה ולהגיד להם ואשי

הנזם כו' (עיין באלשיך שבאמת נתמלא לבן חמה כשמעו דברי רבקה וכראותו את הנזם כו' עיי אחותו).

(ב) איך אמר: ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל - בלי גט פטורין על קידושין אלו?

ועייפ הנ"ל מובן כי לא נגמרו הקידושין אלא עיי אמירת יצחק כנ"ל דהנה בעל הגרש כרמל רצה דוקא לשלול שאליעזר קידשה מדין עייכ דז"ל: ולפיכך נתן לה הוא בתורת שליחות, וגם צ"ל דכל החפצים היו של יצחק כדפרש"י...כי אם היי עדיין של אברהם אז היתה מתקדשת מדין עייכ והיי כמזכיר גנותו של אליעזר עייכ דהיינו, שבגלל גנות בדקות אילו היו הקיי מדין עייכ, יותר טוב להגיד שהיי בגדר שליחות, ושאליעזר היי כשר לשליחות (או משום שהיי זה לפני מייט - כמייש בהערה 21 בקונטרס שלח נא, או משום שיטת ריי מיגאש כנ"ל) ושהצמידים היו של יצחק - שבצירוף כל אלו אז הוי הקידושין מטעם שליחות ולא מטעם עייכ. אמנם לפעני"ד טעם זה של גנות הוי ענין רחוק, שאף שקורין דין זה "קידושין מדין עייכ", מיימ אין שם זה נקנה בעצם על קידושין כאלו, רק מסביר מאיפה המקור עיי. והוא מדין פדיון כסף של עייכ עייי אחרים, ואייכ איזה גנות יש בזה? ולפי מה שהסברתי אדרבה יש טעם למעליותא לומר שהיי קידושין מדין עייכ.

בענין מקדש מעט זה בית רבינו שבבל

הת' לוי פישער
≈ תות"ל 885 ≈

בקונטי בענין בית רבינו וכו' בס"ה מצטט כייק אדמו"ר שליטי"א מחתם סופר (שו"ת חיי סצ"ח, ועיי בקונטי משיחות שייפ וירא ש.ז. סיי"ד) שבכל דור ישנו "אי הראוי בצדקתו להיות גואל, ולכשיגיע הזמן יגלה אליו השי"ת וישלחו כו"י ובהמשך לזה מבאר כייק אדמו"ר שליטי"א ענינו של "בית רבינו שבבבל" בשייכות להגאולה מבבל, כי רבינו סתם הוא נשיא הדור (ס"ה בתחלתו ובהעי' 40) ומסתבר שנשיא הדור הוא גם המשיח שבדור עיי בהעי' 53 - ולהעיר מלקווי"ש ויגש תנשי"א דמבואר, דבמלך משיח יש ענין של מלך ושל נשיא, עיי"ש) ולכן "בית רבינו

שבבבלי שייך להגאולה, ובס"ו מבאר "כחנייל בנוגע ל"בית רבינו שבבבלי **בדורנו זה** - ביתו כו' של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו" - והנה זה **שבכל דור ישנו א' המוכן להיות המשיח**, נוגע לכאורה רק להביאור ב"רבינו שבבבלי **שבזמן "רב"** שהוא ה"י המשיח שבדורו (הע' 57) ולכן ביהכניס שלו היה שייך בשעתו להגאולה מגלות בבל, אבל בדורנו זה "דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה" הרי פשוט שיש א' משיח בדורנו שהוא יגאלנו **בפועל** (כפסק הרמב"ם שהגאולה תהי' ע"י המלך המשיח) "ומסתבר לומר שהוא נשיא הדור" (גם לולי דברי החת"ס).

ואולי י"ל שנוגע גם להמשך השיחה בהביאור "בנוגע ל"בית רבינו שבבבלי **בדורנו זה** כו' כ"ק מו"ח אדמו"ר כו"י שהוא ה"יה המשיח **בתחלת** דורנו זה כשהיה בחיים חיותו בעלמא דין, ולאחרי הסתלקותו הרי צריכין משיח. "מן חי"א" (כפסק הרמב"ם דאין בין עוה"ז לימור"מ כו' דעפ"ז מוכרח דביאת המשיח תהי' קודם תחיית המתים (ותחיית המתים יהי' בתקופה שני' בימור"מ ע"י לקו"ש חכ"ז בחוקותי א', ובהע' *63) ועכצ"ל ד"מן חי"א" (ע"י יפה ענף לאיכ"ר פ"א, נ"א, וע"י לקו"ש ויגש תנשי"א הע" 6) שיגאלנו בפועל בהמשך דור זה והוא היה ע"ד המשיח שבכל הדורות שהיה מוכן להיות הגואל (אלא די"ל שזה יותר מזה דהמשיח שבכל הדורות היה מוכן **שאם יזכו** יהי' השליח (ע"י שדי"ח שצויין בהע' 55) משא"כ בדורינו "שע"פ הודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר כו' שכבר נסתיימו ונשלמו כל עניני העבודה" כו' ואילו לא היו מתערבים ענינים בלתי רצויים המונעים ומעכבים כו' היה מתגלה ובא בפועל ממש" (ראה קונטי משיחות ש"פ וירא ש.ז. סי"ד) וכ"כ בשדי"ח - (הני"ל) "ובמת ר"ל אחד **צ"ל אחר בדור במקומו"** (ובהע' 57 "ועפ"ז י"ל שבדברי רב "היינו רבינו הקדוש" פסק גם בנוגע לעצמו ש"היינו רבינו שבבבלי", דבפשטות פ"י שהוא יהי' המשיח **לאחרי הסתלקותו** של רבינו הקדוש (בהמשך הדור, או בדור שלאח"ז)).

ואולי י"ל שזהו ע"ד המבואר בלקו"ש ויגש הני"ל בהע' 6 בנוגע לדוד המלך ומשה רבנו "וי"ל הכוונה בזה **שנשמת** דוד המלך תתלבש במלך המשיח, ע"ד הענין דמשה הוא גואל ראשון כו' שהכוונה בזה שנשמת משה תתלבש בגואל אחרון (אוה"ח ויחי מ"ט א') - וצ"ע בכ"ז ובאתי רק להעיר.

ואולי י"ל דזה (שבכל דור כו') נוגע גם לדורנו זה, שגם לפני ההתגלות ישנו א' המוכן לזה ולכן מובן שכל הפעולות שבחצי כדור התחתון (שהיו לפני ההתגלות) הם פעולות של הנשיא (משוח) כהכנה לגאולה (כמבואר בארוכה בס"ו) אבל צ"ע בזה דעיקר ההדגשה בחת"ס הנ"ל הוא שהצדיק בעצמו אינו יודע ואינו מרגיש, עיי"ש וצ"ע.

ויש להעיר דע"פ הביאור בהשיחה ב"בית רבינו שבבבלי" יוצא שהמקדש מעט אי"ז רק מה שנשאר לאחרי החורבן כעין ביהמ"ק, (כפשטות הסוגיא) אלא שזהו בעיקר מעין והכנה לביהמ"ק השלישי שיתגלה תחלה במקום זה (ס"ד) ואולי י"ל שזהו ע"ד המובא במדרש (איכ"ר עה"פ כי רחק ממנו מנחם) דתיכף לאחר החורבן נולד מושיען של ישראל וע"ד המבואר דבכל דור יש א' מוכן שאם יזכו יגאלם, עדי"ז תיכף לאחרי החורבן נעשה מקדש מעט כהכנה לביהמ"ק השלישי.

ועיי בקונט' משיחת ש"פ שמות תנשי"א ס"ו יגם כשנמצאים במצרים כו' ימים רבים ה"ז כאילו אותו יום נכנסו למצרים, דכיון שמציאותם האמיתית היא תמיד למעלה משייכות למצרים" כו' עיי"ש.

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

כ"ד פסוקים אברהם יצחק ויעקב

הת' מרדכי אליהו (בהר"ר ב"ש ע"ה) שוויי
≈ תות"ל 770 ≈

בליקוטי שיחות פ' תולדות ש"ז בעמוד הראשון אומר הרבי "והנה בסי חסידים (סיי קסה) איתא: "ולמה אהב הקב"ה את האבות... וייקץ יעקב ממשנתו (ויצא כח, טז) ואמרו חז"ל (ב"ר פסיט, ז) וייקץ יעקב משנתו [דאפילו... הי' עוסק ושונה בתורה. כ"ד פסוקים אברהם יצחק יעקב בפסוק אחד על הסדר. כי היו כל כ"ד שעות בסדר אחד.. אפילו בחלוס".

והנה ב"תורה תמימה" פי ויצא פי כ"ח פסוק י"ג מביא דרש מירושלמי ברכות פי"ד הי"ג וז"ל: אלקי אברהם וגו', תניא מפני מה מתפללין י"ח ברכות בכל יום, א"ר חנינא בשם ר' פינחס, כנגד י"ח פעמים שאבות כתובים בתורה, אברהם יצחק ויעקב, ואם יאמר לך י"ט הם, אמור לו אני הי אלקי אברהם ואלקי יצחק אינו מן המנין.

ובבבלי מסי ברכות פי"ד מ"ג מובא על דף כ"ח: מובא שם על הגליון פי" רב נסים גאון וז"ל "רבן גמליאל אומר בכל יום אדם מתפלל י"ח, בתלמוד ארץ ישראל הזכירו עוד טעמים אחרים (כעין) [אולי צ"ל על שתקנו] י"ח תוספת על מה שיש בתלמודינו דאמרינן ר' חניה (כן הוא בפ"י ר' נסים גאון אבל לכאורה צ"ל חנינא כפי שמובא בהתורה תמימה), בשם ר' פנחס כנגד י"ח פעמים שאבות כתובין בתורה אברהם יצחק ויעקב אם יאמר לך אדם י"ט הן, אמור לו, "והנה הי נצב עליו" לית הוא מינהון, אם יאמר לך אדם י"ז הן אמור לו ויקרא בהם שמי ושם אבותי מינהון הוא" עכ"ל.

והנה בנוגע למספר כ"ד המובא בסי חסידים, שם על אתר אומר הימקור חסד" אות [ג] וז"ל: "בח"ל דר"ל כ"ד פסוקים בתנ"ך, אבל בתורה לבד אין כי אם י"ח פסוקים כדאיתא בירושלמי ברכות פי"ד הי"ג, תענית פי"ב הי"ב, ובי"ר שם ד"י.

והנה בהנוגע לה"י"ח" פסוקים עצמן אומר הי"תורה תמימה" בביאורו שם אות י"ג וי"ד וז"ל.

"המפרשים לא הראו המקומות לציוניהם, ונציגם אנו כאן, (א) פי ויחי מח, טז, ועיין באות הבא, (ב) פי שמות ב, כד, (ג) שם ג, ו, (ד) שם שם טו, (ה) שם שם טז, (ו) שם ד, ה, (ז) פי וארא ו, ג, (ח) שם שם ח, ט) פי תשא לב, יג, (י) שם לג, א, (יא) פי מטות לב, יא, (יב) פי דברים א, ח, (יג) פי ואתחנן ו, י, (יד) פי עקב ט, ה, טו) שם שם כז, טז) פי נצבים כט, יב, (יז) שם ל, כ, (יח) פי ברכה לד, ד, ויש עוד מקום אחד בתורה חשובים בו האבות והוא בפ"י בחוקותי (כו, מב) וזכרתי את בריתי יעקב וגו', ויתכן דלא חשיב לי' משום דלא נחשבו כסדר, ולהגרא בשנות אליהו לברכות פי"ד מ"ג דרך אחרת בחשבון מקומות אלו, יעו"ש, ולפי דרכו צריך להגיה הרבה בירושלמי, משא"כ לפי דרכנו וחשבוננו אנו"י (ע"כ ביאורו אות י"ג). ובאות (יד):

משום דלא כתיבי כאן רק אברהם ויצחק, ואעי"פ דחשיב הפסוק דפי ויחי ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק, צ"ל דהתם עכ"פ נכלל יעקב בלשון אחר כמ"ש ויקרא בהם שמי, משא"כ כאן לא הזכיר הקב"ה את שמו, ועיין מש"כ באות הקודם".

ובמדרש תנחומא ריש פי' וירא בהערות ותיקונים אות ג' וז"ל (לפי ערך): ועוד בנדפס... אמר ר' שמואל בר נחמן... כנגד י"ח פעמים שאבות כתובין בתורה.. אם יאמר לך אדם י"ט הן אמור לו "והנה ה' נצב עליו" אינו מן המנין (ולא מזכיר להיפך אם יאמר לך אדם י"ז הן... ויקרא כו' אלא אדרבה) **הראשון** שבהם "ואלקים פקד יפקדו" (בראשית נ, כד) והאחרון דברים לד, ד "ויאמר ה' אליו זאת הארץ".

זאת ועוד: אם הפסוק "וזכרתי" אינו מן המנין "מפני שאינו על ה"סדר" (וההקפדה בזה מובא **בפירוש** בס' חסידים שם בנוגע ל"פסוקים של יעקב" בראשית פי' לה פסוק כז) אי"כ איך ויקרא בהם שמי" מן המנין הא "שמי" הוא קודם ל"אברהם ויצחק". ולכאורה מפני טעמים אלו מגיה הגר"א בירושלמי ובב"ר כמו המדרש תנחומא. ו"פקד יפקדו" הוא נחשב במקום ויקרא (ולפלא שהתורה תמימה לא הרגיש בזה?) ו"וזכרתי" באמת אינו מן המנין.

ע"כ בנוגע הי"ח פסוקים שבתורה ובנוגע להששה פסוקים בני"ך הם לכאורה כזה: מלכים א יח, לו, שם ב יג, כג, ירמ"ג לג, כז (בפעם השני שכתוב בו יעקב) ד"ה א א, לד] שם כט יח) ד"ה ב ל, ו].

ודרך אגב הנה בהפסוק "וזכרתי" אומר רש"י: זה א' מחמשה פסוקים שכתוב בו יעקב מלא ואו, ואליהו חסר ואו בחמשה פסוקים וכו'. ושער הארבעה פסוקים הם בירמ"ג: ל, יח] לעם הא' שכתוב בו יעקב) מו, כז] נא, יט] וכולם מדברים אודות הגאולה.

בענין היאך נשא יעקב ב' אחיות

הח' עמנואל ארי' חיים טובנבלט
≈ תות"ל 770 ≈

בלקוויש ח"ה שיחה ויצא ב עמ' 147 כ"ק אדמו"ר שליט"א מתרץ איך יעקב נשא ב' אחיות מזה שלבד מה שנצטוה בני נח על ז' מצוות הנה קבלו על עצמם כמה ענינים והגדרות, וענינים אלו יש להם התוקף כמו הז' מצוות עצמם, והנה אחד מהגדרות שקבלו על עצמם הי' שלא לרמאות זא"ז וכדמוכח מזה שיעקב אמר ללבן "למה זה רימתני" ולבן הי' מוכרח להגיד לו ש"לא יעשה כן במקומנו" (וכמו שמפרש הספורנו "לא הנחוני אנשי המקום לקיים דבריי") לפי יעקב הי' מוכרח לישא רחל הואיל והבטיח מקודם לישא אותה ומצוה שקיבלו עליהם כל בני נח גובר על מצוה שרק האבות קבלו עליהם עיי"ש.

והנה בשיחת יום ב' דשבועות תשמ"ז כ"ק אדמו"ר שליט"א מסביר שכל ענינים שהשכל מחייב אותם, בני נח מוכרחים לקיים היינו דכל הענינים השייכים לישובו של עולם חייבים בני נח לקיימם לא בגדר של מצוה כי אם כדבר המחוייב מצד שכל אנושי וממשיך שם דישנו סוג נוסף ענינים שקיבלו על עצמם בתור חיוב גמור ונמצא שיש ג' דרגות בחיובי מצוות בני נח, א) הז' מצות עצמם שמחוייבים לקיים "מפני שצווה בהן ה' ב) מצוות שקיבלו עליהם שיש בהם התוקף כמו הז' המצוות ג) ענינים ששכל אנושי מחייב שצריכים לקיימם "מפני הכרע הדעת" לפי"ז יש להקשות דלכאורה מזה דאמר יעקב ללבן "למה זה רימתני" יש לפרש מצד שהשכל אנושי מחייב שלא לרמאות דרגא הג' ומה הראי' וההכרח שזהו אחד מהחיובים שקיבלו על עצמם דרגא הב' [דהנה בנוגע עריות מפורש שהאומות גדרו עצמם מן העריות עיי' המבול אבל לא האסור הנ"ל].

וא"כ לכאורה האיך ידחה "האיסור של "אשה של אחותה לא תקח" דהרי הטעם דהאיסור הוא שלא לסתור אהבה טבעית שיש ב' בן אחיות עיי' שהן נעשות צרות זו לזו והרי השכל אנושי ג"כ מחייב שלא לעשות כן? וצ"ע.

תוך כדי דיבור כדיבור בגיטין ובקידושין

הת' אלתר מרדכי הלוי לעוויטין

≈ תלמיד בישיבה ≈

בלקוי"ש חייט שופטים ד'. מביא שם כ"ק אדמו"ר שליט"א, שיש שני סוגי עדות עדי בירור ולדוגמא עדי הלוואה שהחיוב מצד עצמו אינו תלוי על ידם, רק שעל ידם נתברר הדבר, שיש עדים על המעשה. ועדי קיום. לדוגמא עדי קידושין ועדי גירושין שעל ידם חל הדבר, שבלי עדות על עצם המעשה אין חוששין לקידושין. ולפי זה, שבעדי קיום העדות הם חלק מעצם חלות המעשה, מביא שם באות ג'. ביאור על הדין, דלא אמרינן תוך כדי דיבור כדיבור בקידושין וגירושין.

ומביא הר"ן (מנדרים פ"ז א') דבשאר מילי דלא חמירי כולי האי הני כיון דחמירי כולי האי אין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה. וע"ז הק' דלפ"ז שבשאר מילי אין גמירת דעת עד אחר כדי דיבור נמצא, שמהמעשה אינו נגמר עד אז, ולדוגמא מי שנותן מתנה לאחד, אין המקבל רשאי לאכלו, עד אחר כדי דיבור ולא מצינו חידוש כזה וצריכים לומר שבשאר דברים הדבר נגמר מיד, אלא שתוך כדי דיבור, יש כח חרטה לבטל המעשה, משא"כ בגיטין וקידושין, והביאור בזה וז"ל וויבאלד אז ביי קידושין וגירושין ווערט די מעשה הקידושין אויפגעטאן דורך עדות איז שוין נאכדעם ניט ביכולת פונעם מקדש ומגרש צו מבטל זיין די מעשה, וויבאלד די עדות האבן אויפגעטאן די מעשה הקידושין, משא"כ בשאר מילי כנ"ל עכ"ל הקדוש.

ויש להעיר במ"ש, התפארת יעקב על מסי גיטין בפי השולח, שמק' על קושיית הגמ' שם "אם משהגיע גט לידה שוב אינו יכול לבטלו": פשיטא? שלדעת הר"ן הנ"ל לכאורה הגם שבכלל אומרים שבמגרש ומקדש לא אמרינן תוך כדי דיבור כדיבור, אולי בשליח שאני, וז"ל והוא לפי מה שכתב הר"ן בטעם הדבר דבמקדש ומגרש לא מהני תזרה תוך כדי דיבור דהואיל והוא חמור גמור בדעתו מיד, א"כ במגרש ע"י שליח ושלח אחריו שליח לבטלו שאילו הי' מגיעו רגע, קודם לא היתה מגורשת ובשביל ששהה שליח זה בדרך רגע נימא דכבר גמר בדעתו, שהרי הבעל בוודאי לא גמר בדעתו שהרי שלח אחריו שליח לבטלו ואז כששלח לגרש עדיין לא נתגרשה ואין ידוע לו זמן הגירושין, והשליח כשגירש לא שייך גמר

דעתו בלאו בדעתו תלוי, הלכך יש מקום גדול לומר דמהני ביטול תכ"ד לנתניה כמו בדיני ממונות, ועכ"פ לא הוה להו להקשות בגמ' ע"ז פשיטא דקמ"ל דאפי' תכ"ד לא מהני אפי' שלח לבטל, ומזה מובן לכאורה דבאמת מהני תכ"ד, וכו' עיי"ש.

ומשיחה הנ"ל מובן שא"א בכלל להקשות כן, וכמו שמבאר שזהו בגלל שעדות פעלו הדבר, ולכן אינוי תלוי בו לבטלו, ובאתי רק להעיר, ואולי נפק"מ בפועל בין שני אופנים הנ"ל, (ביאור הר"ן וביאור השיחה), (ועיין שם עוד בספרו איך שבפועל הוא שולל סברא זו, ויש לעיין מה שהוא מבאר שם ע"ז וד"ל).

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

הערה בפרש"י פרשתנו

הרב וועלוועל ראזענבלום

≈ תושב השכונה ≈

בפירש"י ד"ה עשה (ל"א. א'): כנס, כמו (ש"א י"ד. מ"ח) ויעש חיל ויך את עמלק, עכ"ל.

עיין בפירש"י בפרשת לך לך ד"ה אשר עשו בחרן (י"ב. ה'): ...ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם כמו (בראשית ל"א. א') עשה את כל הכבוד הזה וישראל עושה חיל (במדבר כ"ד. י"ח) לשון קונה וכונס, עכ"ל.

וצריך להבין:

(א) למה אומר רש"י בפרשתינו "כנס", ולא קנה וכנס, על דרך שפירש בפרשת לך לך "לשון קונה וכונס", הגם ששם מביא רא"י לפירושו פסוק זה שבפרשתינו.

(ב) שם, בפרשת לך לך, מביא רא"י לפירושו מהפסוק "וישראל עושה חיל" שבפרשת במדבר, משא"כ בפרשתינו, מביא רא"י מפסוק שבשמואל א', משא"כ הרא"י מהפסוק שבמדבר אינו מביא כלל.

ג) למה מביא רש"י בפרשתינו גם את התיבות "ויך את עמלק", ואינו מסתפק לראייתו ב"ויעש חיל" על דרך שמביא רא"י מהפסוק "וישראל עושה חיל" בפרשת לך לך ואינו מוסיף שם מה שכתוב בפסוק **קודם לזה** "והי ירשה שעיר איביו".

ולכאורה הי' אפשר לומר שהיות שרש"י פירש בפרשתינו (מאיזה טעם שיהי'), "כנס", לכן הוסיף בראייתו גם תיבות "ויך את עמלק", שמתיבות אלו אנו יודעים שה"חילי" לא הי' על ידי **קנין** כי אם ענין של **כניסה**, הבא על ידי ביזת מלחמה.

אבל לפי זה עדיין אינו מובן שהרי גם בהפסוק שרש"י מביא בפרשת לך לך מפרשת במדבר "וישראל עושה חיל" נאמר "והי ירשה שעיר איביו", ואם כן גם שם יש מקום לומר שה"חילי" הוא ממה **שכנס** בני ישראל משעיר איביו ולא לשון **קנין**, ואעפ"כ פירש"י שם, לשון **קונה** וכונס".

בנוגע לשאלה הראשונה עיין במשכיל לדוד בפרשתינו, וז"ל: לעיל בפרשת לך לך על פסוק הנפש אשר עשו פירש"י לפי פשוטו לשון קונה וכונס וכאן השמיט קונה ולא הזכיר אלא כנס ובדקדוק עשה כן דבני לבן היו טוענים לפי האמת לא קנה יעקב כל אותן הנכסים שכלן מאשר לאביהן והם גנובים בידו ולכך לא אמרו אלא כנס כלומר האמת שכנס אבל אינם שלו, ולא קנאם, עכ"ל.

אבל עדיין צריך עיון נוסף לזה שאינו מתרץ השאלות דלעיל שהרי רש"י פירש בד"ה ושפחות ועבדים (ל. מ"ג): מוכר צאנו בדמים יקרים **ולוקח** לו כל אלה, עכ"ל.

ולפי זה היינו יכולים לפרש הפסוק באופן דלהלן: שבני לבן טענו, "לקח יעקב את כל לאבינו" - **שגזל** צאנו של אבינו "ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה" - שמהצאן **שגזל**, "עשה" - **קנה**, "את כל הכבוד הזה" - **השפחות ועבדים**.

ואם כן, גם לתירוצו של המשכיל לדוד, לכאורה אין הכרח לפרש שהפירוש של "עשה" הוא **דוקא** כנס, ולא קנה.

וגם מצד לשון הכתוב יש מקום לפרש כן, שהרי בני לבן **התחילו** בטענתם "לקח יעקב את כל אשר לאבינו" ואינו מובן מה

הוסיפו בזה שאמרו "ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה", ומשמע מדבריהם שהם כוונו **לעוד ענין**, שעדיין לא הזכירו בטענתם הראשונה.

ולפי הנ"ל ניחא, שבזה שאמרו "ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה", כוונו ולא להצאן שלקח יעקב, שהרי בנוגע לזה **כבר** טענו (רק), להשפחות ועבדים שקנה יעקב, ואמרו **שגם** כבוד הזה שייך לאביהם.

ואולי בפירוש הפסוק באופן הנ"ל היי אפשר לתרץ קושיית הכלי יקר על פסוק זה, וז"ל: לקח יעקב את כל אשר לאבינו ואח"כ אמרו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה מאשר משמע מקצת אשר ולא כל אשר וא"כ דבריהם סתרו אהדדי, עכ"ל בנוגע לעניינינו.

ועיין שם מה שתירץ, אבל לכאורה אינו קרוב כל כך לפשוטו של מקרא, ולפי הנ"ל ניחא, שאין כאן סתירה בדבריהם, רק שטענו בנוגע **להצאן** שלקח יעקב, וגם בנוגע **להשפחות ועבדים**, שקנה בדמי הצאן, והיות שיעקב לא מכר כל הצאן לקנות השפחות ועבדים, רק **חלק** מהצאן, לכן אמרו "ומאשר לאבינו".

ועיין בפירוש התורה והמצוה להמלבי"ם שמפרש הפסוק קרוב לאופן הנ"ל, וז"ל: ...שלקח כל אשר לאבינו, שגזל גם חלק לבן אף מן הצאן שאין נקודים וטלואים מכר בגנבה, ... מאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה מה שקנה עבדים ושפחות הוא מה שהחליף מחלק לבן הבלתי נקודים בעד שוה כסף, עכ"ל.

ומה שהקשה הכלי יקר הנ"ל, וז"ל: ...איך אמרו שקר מפורסם וכי לקח יעקב כל אשר לאביהם וכי לא השאיר לו כלום הלא היי ללבן עדיין צאן ובקר ואהלים, עכ"ל.

אולי אפשר לומר שבפשוטו של מקרא אין זה קושיא.

ועל דרך שפירש"י בפרשת דברים ד"ה ערים גדולות ובצורות בשמים (א. כ"ח): דברו **הכתובים** לשון הבאי, עכ"ל.

וכל שכן שאין חידוש שבני לבן דברו כן בכעסם (שאיין אדם מקפיד אז על דיבורו כל כך) על יעקב.
הרב אברהם מיכאל הסופר

ר מ ב " ס

הלשכות שבצפון העזרה ודרומה

הרב יהודה קעלער

≈ מח"ס מנחת יהודה וירושלים ≈

≈ תושב השכונה ≈

בהלי' ביהב"ח פרק ה' הלכה (י"ז) [ט"ו] כתב רבינו וז"ל:
"שמונה לשכות היו בעזרת ישראל שלש בצפון ושלש בדרום,
שבדרום לשכת המלח, לשכת הפרוה, לשכת המדיחין, לשכת המלח
לשכת המלח שם נותנין מלח לקרבן, לשכת הפרוה שם מולחין
עורות הקדשים ועל גגה הי' בית טבילה לכהן גדול ביום
הכיפורים, לשכת המדיחין שם היו מדיחין קרבי הקדשים ומשם
מסבה עולה לבית הפרוה.

[ט"ז] והשלש שבצפון לשכת הגזית, לשכת הגולה, לשכת העץ
וכו"ו.

ובפי' עץ יוסף על הלכות בית הבחירה להרמב"ם עמוד 99 כתב
עי"ז וז"ל: "כן הוא גירסת רבינו במשניות שלו, וכן הוא גירסת
הגמ' ביומא דף י"ט ע"א, אבל בשאר נוסחאות של המשניות:
שבצפון לשכת המלח לשכת הפרוה לשכת המדיחין... שבדרום
לשכת העץ ולשכת הגזית ולשכת הגולה.

ולפי"ז היו הלשכות הקשורות עם מליחת עופות הקדשים והדחת
קרבי הקדשים בצפון שם שחטו את קדשי הקדשים בטבעות ושם
הפשיטו את העורות והדיחו את הקרביים בבית המטבחים, ולשכת
הגזית הי' בדרום ליד המזבח, וכן משמע במס' תמיד סוף פרק
שני: הציתו שתי מערכות באש וירדו ובאו להם ללשכת הגזית

[וכן משמע ג"כ שם פ"ג מ"ג: אמר להם צאו והביאו טלה מלשכת הטלאים והרי לשכת הטלאים היתה במקצוע צפונית מערבית, שמובן אם היי לשכת הגזית בדרום שהיתה לשכת הטלאים בצפונה של העזרה בבית המוקד, אבל אם היי לשכת הגזית בצפון ומחוץ לעזרה כדבעינן למימר לקמן הרי היה לשכת הטלאים במקצוע דרומית מערבית של בית המוקד ולמה אומר עליה שהיתה במקצוע צפונית מערבית]. וכן גם שם סוף פרק רביעי: הלכו ונתנום מחצי הכבש ולמטה במערבו, ומלחום, וירדו ובאו להם ללשכת הגזית לקרות את שמע, משמע שהיי סמוך למזבח.

[וכן משמע בזהר ח"ג קס"א, ב: ולשכת הגזית אסחר למזבח]... עכ"ל.

והנה כסברא הזאת [שלשכת הפרוה ולשכת המדיחין יהיו בדרום] נמצא בחנוכת הבית להרי משה חפץ הובאו דבריו בבית המדות, ומשם בספר כבוד הבית, אך יש גם סברא להיפך שהרי הלשכות האלו היו משתמשים בריבוי עצום של מים, לשכת המדיחין ומקוה שע"ג בית הפרוה וגם בית הפרוה עצמו, ורוב מימות אלו הגיעו מעין עיטם שמשם נכנסו לבית הורדת המים שבדרום, וגם הכיור ושער המים עם המקוה שעל גביו היו בדרום.

ומה שהיו עושים את הפייס [לשחיטה, זריקה, דישון המנורה ומזה"פ, העלאת האיברים ע"ג המזבח] בלשכת הגזית אחרי סידור המערכה ע"ג המזבח. והיו קורין שם את השמע [ועושים את הפייס לקטורת] אחרי מליחת האיברים ע"ג המזבח, זהו משום שבלשכת הגזית היי מקום מיועד לזה משא"כ בשאר הלשכות.

ואף שהפייס היי בלשכת הגזית בחלקו שמחוץ לעזרה מ"מ היי בחלקו שקדוש בקדושת העזרה וכשהלכו ללשכת הטלאים הלכו דרך העזרה וגם לשכת הטלאים היי קדש, ולפיכך צויין מקומו בעזרה במקצוע צפונית מערבית [וכני שמ"ש במשנה "והרי לשכת הטלאים היתה במקצוע צפונית מערבית" הוא מאמר המוסגר ולא מדבורו של הממונה שהרי הכהנים ישנו בבית המוקד אצל לשכת הטלאים וידעו מקומו].

ומה שהביא מהזוהר שכתוב שם דלשכת הגזית אסחר למזבח, אדרבה משם ראיי שלשכת הגזית היי בצפון! דהרי מאריי דזהר הוא רשב"י ותלמוד ערוך הוא בזבחים (נ"ג, א') דרשב"י סבר

כולה מזבח בצפון קאי, ואיכ סרו כל התמיהות מעל רבינו, ומשה אמת ותורתו אמת.

נ ג ל ה

ברכה על תפוח בליל ר"ה (גליון)

הת' יעקב לויין
≈ תות"ל 770 ≈

בגליון תר"ו כתב הת' ד.צ. שיחי על מה שכתבתי עליו (בגליון תר"ה) בנוגע במה שנהג כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ לכוין שלא להוציא את הקינוח סעודה כשבירך על התפוח (בליל אי דר"ה).

א) כתבתי שמדברי כ"ק אדה"ז בשו"ע סקע"ז ס"ד שכתב וז"ל "ומי שאוכל תמרים וכיוצא בהם בין מאכל למאכל להמשיך תאות האכילה כיון שהוא צורך סעודה נפטרים בברכת הפת בכל ענין" עכ"ל, אינו במשמע כלל שלי"פארשפי"ז אינו צריך לברך דפארשפי"ז אינו מכלל דברים הממשיך תאוות האכילה (כמו שכתבתי מדברי המג"א והמ"ב והכה"ח ואכמ"ל).

וכתב עלי הת' הנ"ל שלא כתבתי סוף דברי הסעיף הנ"ל שכתוב שם "כמו פרפראות שנת' בסי קעיו". ובסי קעיו ס"ג כתב וז"ל "פרפראות כמו מיני מתיקה או מיני פירות לפתוח בני המעיים ולגרר ולהמשיך הלב לאכילה כו' אבל אם אוכלים לתענוג בלבד ולא לגררו להמשיך הלב לסעודה" עכ"ל.

הרי ס"ל לאדה"ז שענין לפתוח בני המעיים שייך לפירות וזה הפי' בפרפראות. הרי שכן מביא אדה"ז שפארשפי"ז - שענינה לפתוח בני המעיים - נפטרים בברכת המוציא.

ואחר המחילה לא דק בסימן קע"ו דשם מדבר לפטור בברכת המזון שלאחר הפת ולא בברכת הפת (דהא כל הסי' מדבר קודם נט"י) ודברי אדה"ז שם הוא (בסי"ג) "אי"צ לברך אחריהם לפני הסעודה ושפארשפי"ז

והשנית, כמו שכתוב בגליון שוייע אדה"ז בריש סימן קע"ה דשני הסימנים קע"ה וקע"ו הם מהסידור אדה"ז, ולפיכך כשכותב אדה"ז בסי' קע"ז "שנתבאר בסקע"ו" אינו לענין למה שכתב לאחר כמה שנים בהסידור, ולפי שאין לנו מכ"ק אדה"ז סקע"ו נלך לדברי הבי"י בשוייע ונפרש דברי אדה"ז, וז"ל ברך על הפת פוטר את הפרפרת דהיינו פירורי פת דק דק שדיבקם עם מרק או דבש" עכ"ל ומבאר שם ה"באר היטב" ופת פוטרתם דבאים להמשיך תאות המאכלי", ונראה דהם דברי אדה"ז במה שכתב "ומי שאוכל תמרים וכיוצא בהם כו' להמשיך תאות האכילה כו' נפטרים בברכת הפת בכל ענין כמו פרפראות שנת' בסקע"ו" ואינו מדובר בכלל בפירות.

[ודבר בצדו דבסדר ברה"י סימן ד' הלכה ד' שכתב שם דיני סימן קע"ז לא כתב דין זה ש"ומי שאוכל תמרים כו"י בכלל, ויש לתמוה למה?!]

ב) כתב הני"ל דאם ההלכה היא דצריך לברך קודם למה הי צריך אדה"ז לכתוב בסידור שצריך לברך עליו תחילה (באכילת התפוח ליל ר"ה) הלא הוא דבר הפשוט, אלא, שאדה"ז מלמד לנו שיש סברא לא לברך כיון שהיא חלק מהסעודה וכמ"ש אדה"ז אי מהשיטות שלא לברך על המרור בליל פסח - וכדי לנגד סברא זו ולפסוק כדיעה האי בסתע"ג סי"ז כתב לברך עכשיו.

ואני תמה על דברים אלו דבפסח פסק בשוייע וגם בסידור שלא לברך על המרור, ובליל ר"ה יפסוק כדעה האחר שכתב לברך, ויהי אדה"ז סותר את עצמו ח"ו.

ג) כתב עוד הני"ל שהטעם שמברכים על התפוח מפני שאינו ענין לפארשפי"ז אדרבא היא מצוה בפנייע ולפיכך אין זה חלק מהסעודה וכמ"ש אדה"ז הטעם שצריכים לברך על המרור בפנייע (באם לא כוון להוציאו בברכת הכרפס).

ואני אומר שגם כאן טעה דבסתע"ג סי"ח פסק אדה"ז (ספק ברכות להקל) שלא לברך על המרור, שלא יברך לבטלה לפי סברא הבי', וכאן (לפי דברי התי' הני"ל) פסק לברך לבטלה לפי סברא הבי', ויסתור את עצמו.

ולפי שעיקר כוונתי בבי הערות שלי הוא לבאר שלפארשפיז צריך לברך עליו לכן אמשיך כאן בראיות לדברי, דבסדר בהינ פייד הייג כתב אדהייז וזייל "בדייא כשהביאו הפירות לקנוח ולתענוג אבל אם הביאו אותם ללפת בהם את הפת גייכ אייז לברך אם אוכל מהם תחילה עם פת, ודעתו לאכול מהם עוד עם פת, אעי"פ שבנתיים אוכל בלא פת כוי וטוב לנהוג לאכול מהם תחילה בלא פת ולברך ואחי"כ יאכל בין עם פת בין בלא פת" עכ"ל. והרי דברים קי"ו ומה אם הביאו הפירות ללפת בהם את הפת צריך לאכול תחילה עם פת וטוב יותר לאכול מהם תחילה בלא פת ולברך, עאכו"כ פירות שאינם באים אלא להמשיך תאות האכילה (לפי דברי התי' הני"ל).

ש ו נ ו ת

גודל השמש

הרב אברהם מיכאל הסופר
≈ פרופסור לסטטיסטיקה ≈
≈ באוניברסיטת ניו סאוט ווילס ≈
≈ סידני, אוסטרליה ≈

בשער היחוד והאמונה (פרק ז') כותב רבנו הזקן "השמש... כמו קסי"ז פעמים כגודל כדור הארץ". וכותב כ"ק אדמו"ר שליט"א במכתב מתאריך ר"ח תמוז ה'תשכ"ב (מובא בלקו"ש ח"י עמ' 180, בספר אמונה ומדע ע' 105 ובקיצור בהערה בתרגום האנגלי של התניא): "הכתוב בשער היחוד והאמונה פ"ז, דהשמש "כמו קסי"ז פעמים כגודל כדור הארץ", הוא על פי פסק הרמב"ם בהלכות יסודי התורה פ"ג ה"ח (ודייק יותר בהקדמה לפירוש המשניות "קסי"ו וגי שמיני פעם"), כנראה הקשו לכבוד תורתו, ממה שכאילו התוכנים דעתה חקרו ומצאו אחרת - $5/4$ מליון פעמים ויותר, וכמו בשאר הקושיות ה"מדעיות" מסוג זה - המקשן עם הארץ גם במדע!.

הנאמר בתכונה $5/4$ מליון ויותר הוא בנוגע לכמות (Volume) וברמב"ם המדובר על דבר הקוטר (Diametre). והנה ערך הקוטרין הני"ל המובא בספרי התכונה דעתה הוא - כמו 110 (ולא קי"ע) - אלא שמדידת קוטר השמש זו מביאה בחשבון שכבות מסוימות של

השמש ולא כולן - כי שכבות החיצוניות ביותר - (לפי דעת התוכנים דעתה) משתנות (בתנועות כוּוץ והתפשטות) מזמן לזמן במדה גדולה, לא כולן נראות לעין (כי אם רק "רואים" השפעתן) וכו' וכו' - ולכן גם קשה למודדן, כן אין מביאים בחשבון את ה"Protuberance" (התפרצויות), אבל (לפעמים על כל פנים) ראו ומדדו שהתפשטו הנ"ל עד כדי כך, שהי' אז קוטר השמש יותר מן ק"ע פעמים מקוטר הארץ, ונתכווץ אח"כ וכו', ואכ"מ".

והנה לשון הרמב"ם בהלכות יסודי התורה הוא: "הארץ גדולה מן הירח כמו ארבעים פעמים והשמש גדולה מן הארץ כמו מאה ושבעים פעמים, נמצא הירח אחד מששת אלפים ושמונה מאות מן השמש בקרוב..." ויש מקום לחקור באם גודל הירח שמביא הרמב"ם הוא בנוגע לכמות או לקוטר, אבל היות כי הרמב"ם מכפיל את שני המספרים ארבעים ומאה ושבעים (והתוצאה ששת אלפים ושמונה מאות) יוצא מכללי החשבון כי שני היחסים צריכים להתיחס לאותו הענין, ויודע ממדע התכונה דעתה כי יחס קוטר הארץ לקוטר הירח הוא רק 3.68, והחשבון מראה כי יחס כמות הארץ לכמות הירח הוא בערך 49.8, ואם כן נראה שאי אפשר לפרש את פסק הרמב"ם בנוגע ליחס גודל הארץ לגבי הירח על פי הסבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בנוגע לשמש.

ונוסף על זה כותב הרמב"ם בהקדמה לפירוש המשנה (פרק ה'): כשירגיל עצמו בלמוד ספרי חכמת המדות... ויעתק משם אחר כך אל הספר המסודר בענין זה והדומה אליו, רצוני לומר: ספר אלמגסטי - אז תתברר אצלו זאת הטענה (כלומר שגוף השמש הוא מאה וששים וששה פעם ושלושה שמיני פעם כגודל הארץ) ותשוב להיות לו טענת אמת שאין בה ספק."

אבל בגירסת ספר אלגסטי (שחיבר פטולומיאוס) שבידינו:

Ptolemy: The Almagest, (1946)

כתוב (בסוף פרק ה' סעיף ט"ז. עמ' 176): "נמצא כי קוטר הארץ הוא בקירוב $3 \frac{2}{5}$ פעם קוטר הירח וקוטר השמש $18 \frac{4}{5}$ פעם קוטר הירח. המסקנה היא... שקוטר השמש הוא בקירוב $5 \frac{1}{2}$ פעם קוטר הארץ... וגם שכמות הארץ היא $39 \frac{1}{4}$ פעם כמות הירח... וכמות השמש בקירוב 170 פעם כמות הארץ."

במלים אחרות לפנינו שני דרכי חישוב: הדרך הישנה, שקוטר השמש גדול משל הארץ ב-5.5 פעמים וקוטר הירח קטן משל הארץ

- ויצא - ט' - י' כסלו - תהא שנת נפלאות בכל — 31

ב-3.4 פעמים. כמות השמש גדולה מהארץ 170 פעמים וכמות הארץ גדולה מהירח 39 פעמים.

דרך החישוב החדשה בימינו - שמבוססת בעיקר על המצאת הטלסקופ - היא: שקוטר השמש גדול מהארץ פי 110 פעמים וקוטר הארץ גדול מהירח פי 3.28 פעמים. כמות השמש גדולה מהארץ פי $5/4$ מליון פעמים וכמות הארץ גדולה מכמות הירח פי 49.8 פעמים.

והרמב"ם, באם נאמר שכוונתו במספר 170 לקוטר השמש ולדרך החישוב החדשה הרי בשעה שמכפיל את המספר הזה במספר 40 שמתחס לכמות - ולא לקוטר - הארץ ביחס לירח, הרי שבלתי אפשרי להכפיל שני מספרים אלו.

ומכל הני"ל אנו נאלצים להגיע למסקנה שפסק הרמב"ם בהלכות יסודי התורה מבוסס על החוש והשכל של ימיו כמו שהוא עצמו כותב בהלכות קידוש החודש (פרק י"ז הלכה כ"ד): "וטעם כל אלו החשבונות... היא חכמת התקופות והגמטריות שחברו בה חכמי יון ספרים הרבה והם נמצאים עכשיו ביד החכמים. אבל הספרים שחברו חכמי ישראל שהיו בימי הנביאים מבני יששכר לא הגיעו אלינו.....".

נוסף על זה יש להעיר כי בספר אלמגסטי שבידינו מובאים פרטי החשבון שעליו מבוססים המספרים הני"ל. יחס קוטר הארץ לקוטר הירח מבוסס על מדידת הפרלקס (Parallax) של הירח, שהוא מספיק גדול כדי למודדו אפילו עם המכשירים הפשוטים שהיו בידי חכמי יון, ולכן המספר שמדדו שונה בפחות מ-10% מהמספר הנכון המקובל בימינו. אבל את הפרלקס של השמש אי אפשר היה להם למודדו כי הוא קטן מדי והיו נאלצים לסמוך על חשבון בלתי ישיר, המבוסס על מדידת גודל הצל של הירח על פני כדור הארץ בזמן ליקוי השמש. החשבון הזה אינו מדויק, וכתוצאה מזה המספר שהגיע אליו ליחס קוטר השמש לקוטר כדור הארץ (5.5) הוא חלק אחד מעשרים מהמספר הנכון שהביא כ"ק אדמו"ר שליט"א במכתבו (110). והעוסקים בתולדות מדע התכונה האריכו מאד בחקירת סיבת האי דיוק בחשוב קוטר השמש על ידי חכמי יון. ראה למשל ספרו של נויבויר:

(O.Neugebauer: A History of Ancient Mathematical Astronomy) חלק א' דף 110. גם יש להעיר כי האי דיוק בחישוב

קוטר השמש תוקן רק כחמש מאות שנה אחרי זמנו של הרמב"ם בעקבות המצאת הטלסקופ.

ועתה יש להקשות מדוע תירץ כ"ק אדמו"ר שליט"א כי המספר 170 שמביא הרמב"ם מתיחס לקוטר ולא לכמות, אף על פי שברור מדברי הרמב"ם עצמו שמקור מספר זה הוא מהאלמגסטי ושם מפורש כי מספר זה מתיחס לכמות? ואפשר הי' להסביר כי מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א אינו מתיחס לכוונת הרמב"ם, כי אם למה שכתוב בספר התניא. ובודאי שחכמי ישראל בכל דור ודור, ובפרט רבנו הזקן, שידוע שהיה בקי בכל החכמות המדעיות, היו יודעים מדע התכונה כפי שהיה ידוע בימיחם, ולכן היה צורך לתרץ מדוע נקט רבנו הזקן את המספר הבלתי מדויק (170) במקום להביא את המספר הנכון שהיה מקובל בימיו.

ויש להעיר כי כוונת רבנו הזקן בפרק ז' של שער היחוד והאמונה אינה לקבוע עובדות מדעיות, כי אם להביא דוגמא לענין מהות כל הנבראים שהם בעלי גבול ותכלית. ולכן אין לתמוה שהוא נקט לשון הרמב"ם כדרכו בהרבה מקומות, אבל הוא רק הביא את גודל השמש ולא גודל הירח, ותירץ כ"ק אדמו"ר שליט"א שאין דופי בהבאת המספר 170 אפילו בזמן רבנו הזקן כי הוא מתאים למציאות כשמפרשים אותו כדבעי (כלומר שהוא מתיחס לקוטר ולא לכמות) מה שאין כן אם מביאים גם גודל הירח, כפי שמובא ברמב"ם.

אמנם הרמב"ם עצמו מכיון שכתב את ספרו הלכות הלכות הרי שלפי הכלל המפורסם בהלכה שאין לדיין אלא מה שענינו רואות. לכן נאלץ להסתמך על החישובים של מדעני זמנו שלא יכלו להגיע למידע שלנו כיום בעין חשופה בלי טלסקופ, אבל מכיון שמפורסם שהרמב"ם כתב ספרו ברוח הקודש אפשר היה לומר שהוא ידע את מה שמדעני זמנו לא ידעו, שקוטר השמש גדול פי 170 פעמים מקוטר הארץ ולא רק פי 5.5 כפי שהיו משוכנעים בזמנו, ובמיוחד שהרמב"ם סתם ולא פירש האם כוונתו במספר זה לכמות או לקוטר. אבל מזה שהרמב"ם הכפיל מספר 170 במספר 40 מוכח שכוונתו לכמות השמש ולדרך החישוב הישנה? וצריך עיון גדול.

קונט' השתטחות

מנחם מענדל שמטוב
≈ תלמיד בישיבה ≈

במאמרי אדהאמ"צ - קונטרסים נדפס קונט' השתטחות ושם בעי
לייא במקורות והערות העיר המו"ל בכמה פרטים אודות הקונט'
ולהעיר שנעלם מהני"ל מהנדפס בסידור מהרי"ד [מהדורת מכון
אהלי שם ליובאוויטש] ח"ב ע' קמ"א ד"ה לה"ע השתטחות ידוע
מ"ש בכ"ק שיש בזה הי מדריגות עי"ש.

~~~~~

תורה בלא יראת שמים

הנ"ל

בספר השיחות תורת שלום לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב ני"ע ע' 176
טור בי ס"יא אומר "נמצא בשערים של אדמו"ר האמצעי שלאחר
החורבן יכול להיות תורה בלא יראת שמים דבזמן הבית לא הי
אפשר להיות כן" עי"ש.

והנה בספר השיחות שם לא נסמן מקומו ואולי כוונתו לשערי
אורה ע' 102, וראה גם ספר תורת חיים בראשית נ', ד', ספ"ח
"ועייכ יכול להיות שיהי חכם בלא יראה כלל ולהיפך כוי ויוכל
לכוין לאמתות הדין יותר וכן יש יראה בלא חכמה כלל כמ"ש
במ"א ולא כענין ולא ע"ה חסיד שזה הי בזמן בהמק"ד".

אמנם ממ"ש בתו"ח כמ"ש במ"א משמע שאין כוונתו לש"א הנ"ל
(שאין שם אריכות יותר כ"כ ממה שהובא בתו"ח), ולפי"ז גם
בתו"ש אין כוונתו לש"א הנ"ל, ומי שידוע מקומו "בשערים של
אדמו"ר האמצעי" יואיל מטובו לפרסמו בקובצים הבאים.

~~~~~

טבילת טמא מת

יוסף יצחק הלוי לוי
≈ תלמיד בישיבה ≈

בתו"ח נח נ"ט, סעי"ד ואילך אומר כמו איש הנטמא בטומאת מת וכה"ג שיטבול במי המקוה של מי סאה ויטהר מטומאתו לפי שמי המקוה **ממעין הנובע** נקי מים טהורים שיכולים לטהר את הטמא הטובל בהן כמ"ש אך מעין ובור.

ולפום ריהטא יש לעיין כוונתו באמרו שאיש הנטמא בטומאת מת צריך למקוה **ממעין הנובע**. וכן יש לעיין השייכות של מקוה מי סאה למעין (שמטהר בכל שהוא).

≈≈≈≈≈

הפטורות

הנ"ל

בספר המנהגים ע"י 32 בשבת חוה"מ סוכות חותמין [בהפטורה] מקדש השבת וישראל והזמנים, אבל בהברכה אין מזכירים של יו"ט, כ"א בהחתימה, ובשולי היריעה שם: כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נייע בהגהותיו על הסידור.

ולהעיר שבשנה זו חתם כ"ק אדמו"ר שליט"א רק מקדש השבת.

בספר המנהגים שם: בראשית [ההפטורה] כה אמר גוי - יגדיל תורה ויאדיר, ולהעיר משיחת שבת בראשית תשי"ד התוועדות אי סעי' י"ב שבשעת שהדפיסו הסידור צוה כ"ק אדמו"ר מהרי"ץ שסיום הפטורה הוא ביגדיל תורה ויאדיר ושאלתיו ששמעתי ממנו שיש נ"מ בין שנה פשוטה לשנה מעוברת שאומרים כל הפטורה וענה שאין המנהג שייך לכל. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א) וכיון ששמעתי המנהג אמרתי כל הפטורה. אבל בשנה זו סיים כ"ק אדמו"ר שליט"א יגדיל תורה ויאדיר - ע"פ השמועה.

■ ■ ■ ■ ■

לעילוי נשמת
הרב ר' יעקב יצחק ב"ר חנינא שמואל
בלוט
נפטר י' כסלו תשכ"ט
ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י משפחת לאנג שיחיו

שירותי מחשב ותכנת סדר הדפוס "סדרית" – באדיבות
E.S.T. Computers 4403 14th Ave. (718) 972 4648

להצלחה רבה ומופלגה